

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/1258
Toplantı Tarihi/Sayısı : 14.9.2023/36
Karar Numarası : 2023/678
Başvuran : İ.B.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Beşikdüzü T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : Anbarlı Mahallesi Orta Küme Evleri 61/2 Beşikdüzü/Trabzon

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın Beşikdüzü T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yaşadığı hak ihlallerinin kötü muamele yasağına aykırılık teşkil ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Dört yıla yakın bir süredir Beşikdüzü T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunmalarına rağmen spor, sohbet gibi etkinliklerde diğer odalardaki arkadaşlarıyla görüşemediklerini, her odanın etkinliğe yalnız çıkartıldığını, arkadaşlarıyla kaldıkları bloklar farklı olduğu için ziyaret günlerinin farklı olduğunu ve ailelerinin beraber ziyarete gelemediklerini, bu durumun da yol masrafından ötürü zorluğa sebep olduğunu,

b. Kendilerine siyasi temelli ayrımcılık yapıldığını, adli suçluların oda değiştirme talepleri kabul edilirken kendi taleplerinin reddedildiğini, detaylı aramanın yapıldığını, arkadaşlarıyla aralarında yapmak istedikleri *ic posta* yöntemine izin verilmediğini, kantinde satılan FM bantlı radyonun diğer suç türleri grubuna giren mahpuslara verilirken kendilerine verilmediğini,

c. Kendilerine gönderilen dergi ve gazetelerin kendilerine verilmediğini, beş kitap kotasının olduğunu ve bunun yetersiz olduğunu, talep ettikleri kanalların yayımlanmadığını, sosyal etkinlik anlamında kısıtlı olduklarını ve kendilerine oynamak için top dahi verilmediğini, açık ceza infaz kurumuna ayrılmalarına izin verilmediğini iddia etmektedir.

3. Muhatap Beşikdüzü T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Kurumda farklı odalarda bulunan mahpusların bir arada ziyaretçileri ile toplu ziyaret yapmalarının mevzuata uygun olmadığı, bununla beraber mahpusların ziyaret görüşlerini gerçekleştirmelerinde herhangi bir engel bulunmadığı,

b. Kurum personelinin mahpuslar arasında ayırım gözetmeden işlem yaptığı, mahpusların kaldıkları odaların İdare ve Gözlem Kurulu kararı ile belirlendiği, başvuranın oda değişim talebinin olmadığı ve olması halinde değerlendirileceği, başvuranın detaylı aramaya ilişkin iddiasının isim, yer ve zaman ile bildirilmesi hâlinde kamera görüntüleri ile doğruluk durumunun tespit olacağı ancak mevcut durumda iddiaların soyut kaldığı,

c. 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un “*Hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkı*” başlıklı 67'nci maddesi ve 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in “*İdare ve gözlem kurulunun görev ve yetkileri*” başlıklı 28'inci maddesi kapsamında radyo ve televizyon yayınlarının sınırlandırılabilmesi,

ç. Anılan mevzuat kapsamında İdare ve Gözlem Kurulunun TRT-1, TRT-2, TRT-Haber, TRT Spor, ..., ..., ..., ..., ..., ..., ..., ..., ... TV, ... TV, ... TV, ..., ..., TRT Belgesel, ..., TRT Müzik, ..., TRT-3, ... TV, TRT Kurdi, ... TV, ... ve ... kanallarının merkezi yayın sistemi üzerinden yayınlanacağına karar verdiği, bununla beraber terör suçundan dolayı Kurumda bulunan mahpusların FM bantlı radyoları AM bantlı kısa dalga radyosuna çevirdikleri tespit edildiği için bu suç türünden bulunan mahpusların barındırıldığı odalarda bulunan radyoların toplandığı, merkezi yayın sistemi üzerinden bu sisteme bağlı radyo dinlenmesine engel bir durum bulunmadığı için bir mağduriyet yaşanmadığı,

d. Mahpusların birbiriyle mektuplaşmasının asayiş ve güvenlik nedeniyle İdare ve Gözlem Kurulu kararı ile sınırlandırıldığı, Basın İlan Kurumu aracılığıyla resmî ilan ve reklam yayınlama hakkı bulunmayan gazete ve dergilerin mahpuslara verilmemesi ile her bir mahpus için ders kitapları haricinde 5 kitap kotasının uygulanacağı hususlarına dair İdare ve Gözlem Kurulu kararı bulunduğu, kitap kotasına ilişkin durumun kitaba erişime engel teşkil etmediği, televizyon yayın listesinin İdare ve Gözlem Kurulu kararı ile belirlendiği,

e. Mahpusların sosyal, kültürel ve sportif faaliyetleri için bir adet çok amaçlı konferans salonu ile bir adet çok amaçlı açık halı spor alanı, üç adet el işi atölyesi, bir adet çok amaçlı konferans salonu, yeterli büyüklükte kütüphane bulunduğu, program dahilinde mahpusların mevcut olanaklardan yararlanmalarına engel bir durum bulunmadığı,

f. Başvuranın müddetnamesi ve koşullu salıverilme tarihi incelendiğinde açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartlarını taşımadığı, İdare ve Gözlem Kurulu kararlarının yargı denetimine tâbi olması nedeniyle mahpusların itiraz ve şikayet hakkına sahip oldukları ifade edilmiş, ilgili belgeler tarafımıza sunulmuştur.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. İdare ve Gözlem Kurulunun güvenlik gerekçesiyle Anayasa, kanun ve uluslararası sözleşmelerde güvence altına alınan haklarının hukuka aykırı şekilde sınırlandırıldığı, söz konusu sınırlandırmanın ölçülü olmadığı, sınırlandırıldığı öne sürülen haklarının aslında tamamen kaldırılmış olduğu, suç grubuna bakılarak tehlikeli mahpus olarak görüldüğünü ancak bu durumun somut bir gerekçeye dayanmadığını,

b. Makul ve ciddi emare olmadığında dahi aramaların gerçekleştirildiği ve yapılan aramaların insan onurunu incittiği, sportif ve kültürel faaliyetlere yalnızca aynı odadaki mahpuslar olarak katılabildikleri, oda değişim talebini yazılı olarak değil sözlü olarak dile getirildiğini ancak olumsuz cevap verildiği beyan edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun “*Kurumun görevleri*” başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; “*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*” Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

6. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in “*Ön incelemenin yapılması*” başlıklı

48'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca başvuruların, “*inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön inceleme tabi tutulması*” gerekmektedir.

7. Mezkûr Yönetmelik'in “*Karar türleri*” başlıklı 65'inci maddesinin birinci fıkrasına göre; “*Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.*”

8. Mezkûr Yönetmelik'in “*Gerekçeli kabul edilmezlik kararı*” başlıklı 67'nci maddesinin birinci fıkrasına göre; “*Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.*”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

10. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda; başvuranın ceza infaz kurumunda hak ihlalleri yaşadığı iddiası konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile birlikte incelenip değerlendirilmiştir.

11. 29/12/2020 tarihli ve 31349 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik'in “*Kurulun inceleme ve değerlendirme esasları*” başlıklı 16'ncı maddesinin ilk fıkrası şöyledir:

“*Hükümlüler ceza infaz kurumlarında bulunduğu tüm aşamalarda; ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara uyup uymadığı, haklarını iyi niyetle kullanıp kullanmadığı, yükümlülükleri eksiksiz yerine getirip getirmediği, uygulanan iyileştirme programlarına göre toplumla bütünleşmeye hazır olup olmadığı, tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin düşük olup olmadığı hususlarında; idare ve gözlem kurulu tarafından, iyi hâlin belirlenmesine esas olmak üzere bir değerlendirmeye tabi tutulur.*”

12. Mezkûr Yönetmelik'in “*Kararlara karşı başvuru*” başlıklı 39'uncu maddesi şöyledir:

“*İlgililer, ceza infaz kurumu idaresi ile idare ve gözlem kurulunun bu Yönetmelikte belirtilen kararlarına karşı, 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanununun 5 ve 6 ncı maddelerinde yazılı usul ve esaslar çerçevesinde şikâyet ve itirazda bulunabilir.*”

13. 2/9/2012 tarihli ve 28399 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği'nin “*Kapalı kurumdan açık kuruma ayırma kararı*” başlıklı 10'uncu maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“*Kapalı kurumlarda bulunan hükümlülerin talepleri üzerine, koşulları taşıdıklarının anlaşılması hâlinde kurum idare ve gözlem kurulu tarafından açık kurumlara ayrılmalarına karar verilir.*”

14. Yukarıda yer verilen mevzuata göre; açık ceza infaz kurumuna ayrılma taleplerinin İdare ve Gözlem Kurulu tarafından değerlendirmeye tabi tutulduğu, Kurulun hükümlüyü açık ceza infaz kurumuna ayırmaya, cezanın denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infazına ve koşullu salıverilmeye ilişkin olarak iyi halin belirlenmesine esas olarak yapacağı değerlendirmesinde hangi kriterlerin kullanılacağına yasa ve yönetmelikler ile belirlendiği, ayrıca bu hususta alınacak tüm kararlara karşı yargı yolunun açık olduğu görülmektedir. Başvuranın müddetnamesi ve koşullu salıverilme tarihi incelendiğinde ise açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartlarını taşımadığı anlaşıldığından başvuranın açık ceza infaz kurumuna ayrılamaması iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu nedeniyle kabul edilmez olduğu sonucuna varılmıştır.

15. 5275 sayılı Kanun'un "Sürelî veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı" başlıklı 62'inci maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla sürelî ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir. (2) Resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkartılan gazete, kitap ve basılı yayınlar, hükümlülere ücretsiz olarak ve serbestçe verilir. Eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitapları denetime tâbi tutulamaz. (3) Kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez. (4) Basın İlan Kurumu aracılığıyla resmî ilan ve reklam yayınlama hakkı bulunmayan gazeteler, ceza infaz kurumuna kabul edilmez. Ancak ilan ve reklamın geçici süreyle kesilmesi hâli, bu hükmün dışındadır. Yabancı dilde yayımlanmış gazete ve dergilerin ceza infaz kurumuna kabul edilmesinde Adalet Bakanlığı yetkilidir."

16. 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkı" başlıklı 67'nci maddesinin birinci ve dördüncü fıkralarına göre; "(1) Hükümlü, ceza infaz kurumlarında merkezî yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleme hakkına sahiptir. (...) (4) Bu haklar, tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir."

17. 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlüyü ziyaret" başlıklı 83'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Hükümlü, belgelendirilmesi koşuluyla eşi, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile vasisi veya kayyımı tarafından haftada bir kez ve ayrıca kuruma kabullerinde, zorunlu hâller dışında bir daha değiştirilmemek üzere, ad ve adreslerini bildirdiği en fazla üç kişi tarafından, yarım saatten az ve bir buçuk saatten fazla olmamak üzere çalışma saatleri içinde ziyaret edilebilir."

18. Anayasa Mahkemesi (AYM) mahpusların temel hak ve hürriyetlere genel olarak sahip olmalarının, bu haklarının ceza infaz kurumu dışındaki bireyler kadar güvence altına alındığı anlamında değerlendirilmemesi gerektiğini, ceza infaz kurumlarının işlev ve amacı kapsamında mahpusların haklarının ceza infaz kurumuna girmekle zaten sınırlanmış olduğunu belirtmiştir (AYM, Mehmet Reşit Arslan ve Diğerleri, 2013/583, 10/12/2014, para. 73). "...Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası çerçevesinde ceza infaz kurumlarında tutulma koşullarını değerlendirirken başvurucu tarafından ileri sürülen somut olaylara ilişkin iddialarla birlikte koşulların bir bütün olarak gözetilmesi ve bu kapsamda önlemlerin şiddeti, süresi, amacı ve bireyler için sonuçlarının birlikte değerlendirilmesi gerektiğini de kabul etmiştir. Dolayısıyla her başvuruda somut olayın özel koşulları, alınan tedbirin niteliği ve süresi, amacı ve söz konusu kişi üzerindeki etkisi değerlendirilmelidir." (AYM, Sancer Ekim, B. No: 2018/27690, 7/4/2021, para. 32).

19. İhlal iddiasında bulunan kişinin iddialarını ispat etmesi genel kural olduğundan hukuki ve fiili deliller ile desteklenmeyen başvurular da açıkça dayanaktan yoksun kabul edilmektedir. AYM, ispat yükümlülüğüne başvurana ait olmasına rağmen başvurular tarafından soyut şekilde birtakım hükümlere atıfta bulunulması ancak söz konusu hükümlerin nasıl ihlal edildiğinin açıklanmaması ve ispatlanmaması durumunda başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar vermiştir (AYM, *Muhittin Kaya*, B. No: 2013/1213, 4/12/2013, para. 32). Bir başka kararında da başvuranın ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı ya da müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık ya da zorlama şikâyetlerden ibaret başvuruların açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebileceğini ifade etmiştir (AYM, *Hikmet BALABANOĞLU*, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, para. 32).

20. Başvuran Kurumda çıplak arama yapıldığını iddia etmiş ancak iddiasına ilişkin yer, zaman, kişi bilgisi vermemiştir. Başvuranın iddiasını detaylı olarak açıklamaması, ispatlamaması ve soyut ifadelerde bulunmasından dolayı söz konusu iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu değerlendirilmektedir.

21. Başvuranın haklarının sınırlandırılmasına ilişkin olan diğer iddiaları ile muhatabın cevapları ve sunduğu belgeler bir bütün olarak değerlendirildiğinde; başvuranın diğer mahpuslarla Kurum içi mektuplaşamaması, kantinden FM bantlı radyo alamaması, yayımlanmadığı için talep ettikleri televizyon kanallarını izleyememesi, belli dergi ve gazetelerin kendisine verilmemesi gibi yaşadığı olumsuzlukların ceza ve infaz kurumlarının işlevi ve amacı kapsamında kişinin özgürlüğünden alıkonulmasının doğal neticeleri arasında olduğu, hüküm giymesıyla haklarının zaten sınırlanmış olduğu ve hiçbir kısıtlama olmaksızın gündelik hayatını sürdürebilmesinin hayatın olağan akışına aykırı olduğu anlaşılmaktadır. Bununla beraber, başvuranın hem Kurum kütüphanesi hem de Beşikdüzü İlçe Halk Kütüphanesinde bulunan kitaplardan yararlanabildiği ve ders kitapları ile dini kitaplar haricinde her mahpusun 5 kitap bulundurabildiği göz önüne alındığında; hâlihazırda kendisinde bulunan kitapları vererek değişik kitapları da okuyabileceğinden başvurana kitaba erişim konusunda hak kaybı yaşatılmadığı kanaatine varılmaktadır.

22. Sonuç olarak; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in kapsamında kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmaktadır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

14/9/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alışan TİRYAKİ
Daire Bařkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŐ
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye